

Plantijn Hogeschool van de Provincie Antwerpen – EduBRON,
Universiteit Antwerpen – Groep T-Hogeschool Leuven –
Hogeschool Zeeland – Hogeschool Zuyd – KaHo Sint-Lieven –
NHTV Internationale Hogeschool Breda – Provinciale Hogeschool
Limburg – Universitair Centrum voor Talenonderwijs, Universiteit
Gent – Instituut Heilig Graf, Turnhout – KA Hoboken – Pito Stabroek
– Sint-Carolusinstituut, Sint-Niklaas – Sint-Jozefinstituut, Kontich

www.golewe.eu

Datum publicatie: 11.07.2011

Gids voor begeleiding bij (her)oriëntering in het hoger onderwijs

Monique Bartholomeus, Instituut Heilig Graf Turnhout

Elke denoo, Plantijn Hogeschool van de Provincie Antwerpen

Brenda Goossens, KAHO Sint-Lieven

Mascha Lommertzen, NHTV Internationale Hogeschool Breda

Ingrid Snijders, Hogeschool Zeeland

**Publicatie in het kader van het Interregproject Goesting in Leren en Werken (GoLeWe)
Thema 1: Overgang naar het hoger onderwijs - Actie 1.6: Studiekeuzebegeleiding -
Indicator 1.6c: gids voor heroriëntering van eerstejaarsstudenten met onvoldoende
studievoortgang**

Doelgroep: Deze gids is bedoeld voor begeleiders, decanen, studiekeuzebegeleiders en personen die belast zijn met de studiekeuzebegeleiding van studiekeuzers en studenten in het hoger onderwijs. Hij kan worden gebruikt als praktisch middel dat dient als handvat voor de instelling en begeleider.

Het GoLeWe-Project

‘Goesting in Leren en Werken’ is zowel de rode draad als de uitdaging van dit project. We willen bereiken dat jongeren hun kwaliteiten kunnen uitbouwen tot competenties die nodig zijn in de maatschappij en in het werkveld. En dat onze jong afgestudeerden werk vinden dat aansluit bij eigen mogelijkheden, motivatie en ambities en bij het vinden van een plaats in de maatschappij.

De projectacties zijn gegroepeerd in drie thema’s: een vlotte overgang naar het hoger onderwijs, leren in het hoger onderwijs en samenwerking met het werkveld. Concrete acties richten zich op het verbeteren van leercompetenties, op studiekeuzebegeleiding en op leertrajecten die afgestemd zijn op de mogelijkheden van studenten. Er gaat ook aandacht naar studententutoraat en naar competentie management. Acties die bijdragen tot een betere afstemming en samenwerking tussen onderwijs en arbeidsmarkt, zijn: werkplekleren en de uitvoering van werkveldopdrachten door studenten, co-creatie van onderwijs en facilitering van de combinatie werken en leren. Goesting in leren en werken gaan hand in hand. Want de nieuwe werknemer is een kenniswerker die zichzelf blijft ontplooiën.

Abstract publicatie

Het begeleiden van het studiekeuzeproces, waarbij de studiekeuze bewuster tot een keuze komt, kan studieuitval reduceren. Omgekeerd is een verkeerde studiekeuze een belangrijke oorzaak van uitval in het eerste jaar hoger onderwijs.

Op de GoLeWe-conferentie in Hasselt op 8/12/2010 organiseerden we een brainstormsessie rond studiekeuzebegeleiding en heroriëntering. De deelnemers formuleerden een aantal doelen en middelen, die we hier verder toelichten.

Studiekeuzebegeleiding ‘voor de poort’ en heroriëntering van studenten met onvoldoende studievoortgang focussen in wezen op dezelfde keuzeprocessen: de studiekeuze stelt zichzelf (zijn persoonlijkheid, motivatie, interesses, competenties...) in vraag, informeert zich over (een) opleiding(en) en vergelijkt deze inzichten met elkaar. Dit alles in het ruimere kader van zijn loopbaan(leren).

Toch wordt de begeleider bij het heroriënteren ook geconfronteerd met een aantal unieke aspecten en situaties. Hierop wordt nader ingegaan.

Ten slotte werpen we een blik op goede voorbeelden i.v.m. heroriëntering binnen en buiten het hoger onderwijs.

Inhoud

1	Inleiding	4
2	(Her)Oriëntering	5
2.1	Studiekeuze en uitval.....	5
2.2	Doelen	8
2.3	Middelen	10
2.4	Aspecten van heroriëntering	12
3	Ontwikkeling bij andere hogescholen, universiteiten en externen	14
3.1	Goede voorbeelden aan hogescholen en universiteiten	14
3.2	Goed voorbeeld van een externe aanbieder	14
4	BIJLAGEN.....	16

1 Inleiding

Om een goede studiekeuze te maken, moet de studiekeuzeer zich om te beginnen eerst een aantal vragen stellen. Wie ben ik, wat doe ik graag? Waar ben ik goed in, wat zijn mijn talenten? Wat verwacht ik van een opleiding? Welke verwachtingen heb ik ten aanzien van mijn toekomstig beroep?

Aan de andere kant moet hij zich natuurlijk ook goed informeren over het opleidingsaanbod. Welke studierichtingen bestaan er? Welke bedoeling heeft een bepaalde opleiding? Welke talenten worden aan de start van hem verwacht? Welke vakken zal hij krijgen? In welke beroepen kan hij terecht komen? Zodra de studiekeuzeer een goed beeld heeft van zichzelf en van het opleidingsaanbod, is het goed dat hij die twee vergelijkt.

Deze gids is een product van de GoLeWe-actie 1.6: Studiekeuzebegeleiding. Het is geschreven voor de oriëntering en heroriëntering van studenten die hun studie wensen stop te zetten dan wel willen veranderen van studie. Het is bedoeld voor zij die in het hoger onderwijs aspirant-studenten/studiekeuzeers verwelkomen en begeleiden bij het vinden van een gepaste studierichting. Te denken valt aan docenten die belast zijn met studieloopbaanbegeleiding, decanen en mentoren, studieadviescentra etc.

Input voor de uitwerking van deze gids is tot stand gekomen vanuit een interactieve workshop rond heroriëntering op de GoLeWe-conferentie in Hasselt op 8/12/2010. De deelnemers werden gevraagd te brainstormen over de essentiële zaken die spelen bij de fasen die een studiekeuzeer doorloopt (een hand-out van deze workshop is opgenomen in de bijlagen). Tijdens de slotconferentie op 20/5/2011 zijn de verschillende gidsen en handboeken van indicator 1.6 op een interactieve wijze gepresenteerd. De deelnemers hebben vier verschillende stapels met kaartjes ontvangen waarop in trefwoorden onderdelen van de inhoud van de gidsen/handboeken stonden (zie bijlage 5). Aan hen werd gevraagd redeneerketens op te stellen.

De deelnemers keken naar het proces waarbij de studiekeuzeer zich oriënteert, een besluit neemt over de te volgen opleiding, zich bezint en voor zover nodig een definitief besluit neemt om de gekozen opleiding te vervolgen, dan wel te stoppen en zich te oriënteren op een nieuwe opleiding.

In de eerste fase ligt de nadruk op oriëntering en keuze voor de te volgen opleiding en in de tweede fase ligt de nadruk op herbezinning en een definitief besluit.

Toch viel ons vooral de gemeenschappelijke kern van de doelen en de gebruikte middelen in deze twee fasen op. Het proces dat ten grondslag ligt aan zowel 'oriëntering' als 'heroriëntering' is in grote lijnen gelijklopend: de studiekeuzeer stelt zichzelf (zijn persoonlijkheid, motivatie, interesses, competenties) in vraag, informeert zich over (een) opleiding(en) en vergelijkt deze inzichten met elkaar. Dit alles in het ruimere kader van zijn loopbaan(leren).

Met deze gids wordt gepoogd inzicht te schaffen in het studiekeuzeproces, we kijken naar het eigene van de heroriëntering, naar de mogelijke acties van de school en de begeleider.

We staan stil bij de doelen die worden nagestreefd en de middelen die ons ter beschikking staan.

In hoofdstuk 2 wordt eerst aandacht besteed aan studiekeuze en uitval en daarna aan de doelen die we nastreven en mogelijke middelen die we daarvoor kunnen inzetten. Daarnaast worden de aspecten van heroriëntering belicht. In hoofdstuk wordt in het kort stil gestaan bij de ontwikkelingen bij andere hogescholen, universiteiten en externen.

2 (Her)Oriëntering

2.1 Studiekeuze en uitval

Wat is een goede studiekeuze en daaruit volgend ook een goede studiekeuzebegeleiding? In het advies in verband met studiekeuze naar het hoger onderwijs van de VLOR (Vlaamse Onderwijs Raad) van 2010 vinden we deze werkdefinitie. "Een goede studiekeuze" is een keuze die:

het resultaat is van een zorgvuldige afweging van motieven, interesses, competenties, mogelijkheden van de lerende, die getoetst werden aan de vereiste startcompetenties (aanvangsniveau), de doelstellingen, de leerinhouden en de arbeidsmarktgerichtheid van de beoogde opleiding en een relevante schakel vormt in het continue leerproces van en door de lerende en bijdraagt tot zijn/haar persoonlijke ontwikkeling (incl. de intrede op de arbeidsmarkt).

Het belang van een goede studiekeuze(begeleiding) wordt nog te vaak onderschat. Een verkeerde studiekeuze is nochtans een belangrijke oorzaak van uitval in het eerste jaar hoger onderwijs.

Een ruime meerderheid van de studenten die uitvallen in hun eerste jaar zien *een verkeerde studiekeuze* als belangrijkste oorzaak. De studie blijkt toch anders dan verwacht of studenten concluderen dat ze eigenlijk nog niet goed weten wat ze willen ('Studiekeuze en studiesucces' - ResearchNed, oktober 2009).

Uitval onder studenten vormt een groot probleem in het hoger onderwijs (HO¹). Het blijkt dat het merendeel van de hbo-studenten die stoppen met hun studie dat al doet in het eerste studiejaar.

Na een jaar is de uitval 17.6% en na drie en vijf jaar is deze uitval nog met enkele procenten toegenomen tot 22.2% en respectievelijk 23.2%. Van de studenten die na het eerste jaar niet stoppen met hun studie, maar doorgaan met studeren heeft vijf jaar later ruim drie op de vier studenten het hbo-bachelor diploma gehaald (HBO-raad, 2009).

'Het is voor jongeren in toenemende mate noodzakelijk geworden om concurrerend te zijn op de arbeidsmarkt met als gevolg dat meer studenten een Hbo-diploma willen behalen (Jamelske, 2008). Onderwijsinstellingen krijgen daarom ook te maken met studenten die in het verleden geen bachelor opleiding wilden volgen, maar nu wel. Door die toename van studenten wordt de groep studenten waaraan begeleiding gegeven moet worden groter. Gecombineerd met lagere budgets waarover HO-instellingen beschikken - en daardoor minder tijd en geld - zorgt dat ervoor dat het erg belangrijk is geworden om studenten te behouden (en dus niet te laten uitvallen).

Extra begeleiding/aandacht vanuit het instituut zorgt voor minder uitval. Hussey & Smith (2010) merken daarbij op dat problemen rondom uitval niet alleen voortkomen uit de toename van die groep, maar ook door de grotere diversiteit onder studenten. Crossling & Heagney (2009) verschillen daarin van opvatting en geven aan dat studenten hun studie beëindigen om verschillende redenen; uit onderzoek blijkt dat de redenen voor studie uitval nooit eenduidig zijn, het is vaak zeer complex en studenten verlaten een opleiding om een combinatie van onderling samenhangende factoren. Voorbeelden daarvan zijn: slechte voorbereiding op het HO, gebrek aan sociale integratie, financiële zaken en persoonlijke omstandigheden (Jones, 2008).

Hussey & Smith (2010) benadrukken het belang van transities die studenten ondergaan. Zij doelen op veranderingen die een student ondergaat zoals uit huis gaan en een onafhankelijk volwassene worden, een

¹ HO is een verzamelnaam voor het wetenschappelijke onderwijs en het hoger beroepsonderwijs

verandering van wijze van leren zoals van een passieve en afhankelijke student naar een actieve en autonome student. HO-instellingen dienen aandacht te besteden aan die veranderingen zodat uitval beperkt wordt (uit masterthesis 'Loyale studenten in beeld; een onderzoek naar de factoren die loyaliteit van HBO-studenten beïnvloeden', Snijders (2011)).

In de wetenschappelijke literatuur blijkt dat uitval een veel besproken onderwerp is. Buglear (2009) geeft een overzicht van onderzoek dat zich richt op uitval in het hoger onderwijs en bij universiteiten zie tabel 2.1.

Tabel 2.1 'Key findings from studies of student non-completion' (Buglear, 2009)

Author(s)	Issue addressed	Source(s) of data	Key finding(s)
Davies and Elias (2003, 47)	Why do students not complete?	Survey of non-completers	Reasons in order of prominence: Wrong choice of course Financial reasons Personal problems
Yorke (1999, 39-46)	Why do students not complete?	Survey of non-completers	Reasons in order of prominence: Nature of the student experience Demands of the course Social factors Wrong choice of course Financial problems Institutional shortcomings
Bunting (2004, 22)	Patterns of student non-completion	Sector data (South Africa)	Most student non-completion occurs in the first year
Smith and Naylor (2001, 395)	Patterns of student non-completion	Sector data (UK)	Most student non-completion occurs in the first year
Van Stolk (2007, 9)	Patterns of non-completion	Sector data (Australia)	Most student non-completion occurs in the first year
Prescott & Simpson (2004, 250)	When do first year non-completers leave?	Institutional data	Clusters of departures: First few weeks Before and after the winter vacation
York St John (2003, 41-3)	When do first year non-completers leave?	Data (four institutions)	Clusters of departures: Early weeks Late first term and early second term

Voorkómen van uitval

‘Uit onderzoek komt naar voren dat twee derde van de studenten aangeeft dat de studie uitval volgens hen niet door de opleiding/instelling had kunnen worden voorkomen. ‘Hbo’ers (32%), mannen (34%) en studenten met een MBO-vooropleiding (34%) geven relatief vaak aan dat er vanuit de instelling/opleiding wél iets had kunnen worden gedaan om hun studie uitval te voorkomen. Bijna een derde van de studenten heeft het gevoel dat de opleiding/instelling studie uitval wel had kunnen voorkomen’. ‘Het merendeel van de studenten is van mening dat een betere voorlichting vooraf en een betere introductie in de studie uitval had kunnen voorkomen. Daarnaast geeft een groot deel van de studenten aan dat een intensievere begeleiding en een betere verdeling van de studielast studie uitval had kunnen voorkomen. Voornamelijk studenten met een MBO-vooropleiding zijn ook van mening dat een betere aansluiting met de vooropleiding door bijspijkercursussen (75%) en meer aandacht voor de praktijk (80%) hun uitval had kunnen voorkomen’. (Studiekeuze en studiesucces’ - ResearchNed, oktober 2009).

2.2 Doelen

Bij de uitwerking van de brainstormsessie tijdens de workshop gehouden op de GoLeWe-conferentie in Hasselt op 8 december 2010, kwam een aantal beleidsmatige en overkoepelende doelen naar voren met betrekking tot studiekeuzebegeleiding. Hieronder volgt er een overzicht van die onderwerpen. Vanuit de werkgroep zijn we van mening dat ze als voorwaarde gelden voor een succesvolle en doeltreffende studiekeuzebegeleiding:

- het stimuleren van een bewuste(re) studiekeuze en het vergroten van het studiesucces
- een (hoger) welbevinden van de studiekeizers²

Naargelang de fase in de begeleiding (voor of na de poort) gelden onder meer de volgende subdoelen:

- Reflectie bevorderen bij de studiekeizer.

In de studiekeuzebegeleiding voor de poort is reflectie noodzakelijk om na te gaan of men beschikt over de competenties, de motivatie en de belangstelling die een bepaalde opleiding vereist. Wie veel heeft nagedacht over zichzelf en zich goed heeft geïnformeerd maakt een betere keuze.

Reflecteren is terugdenken en overzien, nadenken over zichzelf over bepaald gedrag of een activiteit. Doel van het reflecteren is het vergroten van begrip en inzicht en het verbeteren van de houding, inzet en motivatie. Reflecteren op het leerproces kan helpen om effectiever te leren en om de leerstof beter te onthouden. De studiekeizer zal dit niet altijd uit zichzelf doen, maar hij zal hierbij moeten worden begeleid bijvoorbeeld tijdens het intake/studiekeuzegesprek en daarna tijdens de start van de studie.

In de heroriëntatie vraagt de student zich af: 'Is dit wat ik wil?', 'Wat kan ik met deze opleiding bereiken en wil ik dit ook?', 'Leveren mijn inspanningen genoeg op?', 'Voel ik me goed in de lessen en op school?', 'Ligt de materie me?', etc.

Via afstemming met anderen (bv ouderejaarsstudenten) en de studieloopbaanbegeleider/coach zal hij zelf komen tot een antwoord op de vraag of de opleiding en of het beroep bij hem passen. De kiezer krijgt meer zelfkennis.

Good practice: bij de Hogeschool Zeeland wordt in het eerste jaar van de studie een cursus aangeboden waarbij de student actief aan de slag gaat met deze vragen en werkt door middel van opdrachten. Aan het einde van de cursus – veelal na zeven weken – is de student in staat om antwoord te geven op de vragen en zodoende krijgt hij wel of geen bevestiging. Het gaat hier om de cursus Professionele Oriëntatie bij de academie voor Economie. Centraal staan de vragen 'past de opleiding bij mij?' en 'past het beroep bij mij?'. Door middel van opdrachten zoals een advertentie-analyse, gastcolleges voorbereiden, zelf een excursie organiseren e.d. volgt een zoektocht naar antwoorden op deze vragen (zie bijlage Synopsis Professionele Oriëntatie, SLC-gedeelte).

- H
et
vro
ger
opsp
oren
van
twijf
lend
e

² met studiekeizers worden de aanmelders bedoeld; kortom de aspirant studenten die zich hebben aangemeld voor een opleiding, maar nog niet definitief staan ingeschreven

studenten en het nagaan of er een passende keuze gemaakt werd.

De begeleidende docenten en de studieloopbaanbegeleider/coach hebben via gesprekken contact met de student. Juist aan het begin van de studie is dit belangrijk. Tijdens deze gesprekken komen aan bod: de vraag naar de goede keuze, inzicht in talenten en deficiënties en risicoprofiel.

- De academische en sociale integratie bevorderen.

Studenten die goed zijn geïntegreerd in hun studieomgeving hebben meer studiesucces. Er kan hierbij onderscheid worden gemaakt tussen sociale integratie (interactie met medestudenten en andere betrokkenen) en academische integratie. Van academische integratie is sprake als studenten zich identificeren met hun studie en hun instelling, zich op hun gemak voelen in colleges en werkgroepen en gelegenheid hebben om met docenten en studenten in contact te treden. De begrippen sociale en academische integratie worden in de verschillende onderzoeken nogal eens verschillend afgebakend (bron: <http://www.studiesuccesho.nl/achtergrond/academische-omgeving/integratie/>) Studenten die een goede keuze gemaakt hebben zullen meestal beter geïntegreerd zijn.

- Loopbaanleren stimuleren; dus leren kiezen om de eigen ontwikkeling te sturen (meer informatie op: <http://loopbaanleren.slo.nl/>)

2.3 Middelen

- (Voortgangs)gesprekken; door middel van gesprekken met studieloopbaanbegeleiders/coaches kunnen de hierboven genoemde doelen worden nagestreefd.

Per opleiding is het aan te raden deze gesprekken standaard in te plannen (en het niet aan het toeval over te laten). Kortom maak een agenda waarbij de gesprekken worden ingepland en waarbij ze niet vrijblijvend zijn voor de student.

Bedoeling is de studenten uit te dagen, te prikkelen en te motiveren door de juiste vragen te stellen, door de studiekeizer/ de student naar zichzelf te laten kijken, de droomvraag te stellen.

De begeleider stimuleert best een actieve houding bij de studiekeizer/student.

Belangrijk is dat de studiekeizer er zelf van wordt doordrongen dat hij een aandeel heeft in het proces van studiekeuze; sterker, dat hij het studiekeuzeproces zelf stuurt. Er wordt een actieve houding verwacht van de studiekeizer, waarbij hij zelf op ontdekking gaat naar wat hij wil, wat hij kan en wat er mogelijk is. Hij neemt verantwoordelijkheid.

- Portfolio (verder) aanleggen:

Stimuleert de persoonlijke en professionele ontwikkeling

Geeft input voor slc/slb-gesprekken.

Laat toe de gehele loopbaan binnen het middelbaar onderwijs te bekijken voor de overstap naar HO

Bij de Hogeschool Zeeland is men gestart met het opnemen van een invulling van het portfolio in elke cursusbeschrijving. Hierbij wordt bekeken aan welke competenties wordt gewerkt en hoe het bewijs hiervan kan worden opgenomen in het portfolio. Het portfolio dient als input voor het studieloopbaancoachingsgesprek.

- Brochures en websites informeren de studiekeizer.

Belangrijk is dat er een eenduidige communicatie wordt gevoerd; dat het HO eenduidig formuleert wat er verwacht wordt van de studiekeizer en wat de inhoud van de opleiding is. (ECTS- fiches in Vlaanderen /Synopsis HZ andere Nederlandse hogescholen)

Voorbeelden: www.studiekeuze123.nl

- Groepsbijeenkomsten/excursies geven een groepsgevoel en creëren een persoonlijke band. Het geeft begeleiders ook de kans om gedrag te 'monitoren' en bij te sturen.

- Testen – peilingsproeven; er kan gebruik gemaakt worden van instroomtesten. Er bestaan tal van andere testen om de eigen kwaliteiten en competenties te bepalen.

Die kunnen naast de vereisten van een beroepsprofiel van een opleiding worden gelegd om te bekijken of eigenschappen/kwaliteiten passen bij de gevraagde competenties van een opleiding.

Voorbeelden:

Beroepskeuzetest Icares: helpt een goede, gefundeerde studiekeuze te maken voor een studie welke past bij de persoonlijke interesses en talenten van studiekeuzers. Icares.com is de internationale zoekportal voor Bachelor en Master opleidingen. Naast een totaal overzicht van MBO, Bachelor en Master opleidingen in Nederland biedt Icares.com ook internationaal een overzicht van Bachelor en Master opleidingen (bron en meer informatie op <http://www.icares.nl/nl/studiekeuze>).

Lemo-testen: peilen naar de leercompetenties en motivatiekenmerken van leerlingen of studenten: ze bevragen cruciale leervaardigheden en kenmerken die belangrijk zijn om goede studieresultaten te behalen. Het invullen van de testen gebeurt online en neemt hooguit 20 minuten in beslag.

Deelnemers aan de bevraging krijgen onmiddellijk een feedbackrapport met toelichtingen en tips over hun leervaardigheden en studiemotivatie: over wat er al prima loopt en over wat men kan doen om de kansen op studiesucces nog te vergroten (zie www.goleweb.be)

GoLeWe-instroomtoets: vragenlijst die in de eerste weken van het academiejaar kan afgenomen worden aan de hogeschool en die peilt naar een aantal begincompetenties die in het hoger onderwijs vereist zijn (zoals cognitieve en leercompetenties, taal, ICT en samenwerken).

- Alumni: inzet bij cursussen om wat te vertellen over het beroepenveld waar ze in zijn gekomen en wat ze aan de opleiding hebben (gehad).
- Inzet van hogerejaars studenten werkt positief, bijvoorbeeld tijdens intake en meeloopdagen en daarna tijdens peeractiviteiten en voorlichtingsdagen.
- Meeleefdag/meeloopdag en snuffelstage.
- Informatie aan ouders; wellicht kan via een ouderavond de interesse en betrokkenheid van ouders worden gestimuleerd. De meeste Nederlandse en Vlaamse hogescholen nemen hier al initiatieven in. Tegenwoordig organiseren veel Hbo-opleidingen een ouderavond. Tijdens zo'n avond worden ouders geïnformeerd over de inhoud en werkwijze van de opleiding. Ook is er gelegenheid tot vragen stellen. Juist de ouders spelen een belangrijke rol in het stimuleren en steunen van de student tijdens zijn studie. Ook wordt er aandacht besteed aan zogenaamde risicofactoren zoals bijbanen, sporten etc. naast de studie.
- Profilering en bekendmaking:
Er dient duidelijkheid over te bestaan bij welke personen je terecht kunt voor welke zaken. Te denken valt aan de studieloopbaanbegeleider/coach, decaan, studentenpsycholoog, mentor etc. Tijdens de introductie van een opleiding kan hieraan aandacht worden besteed.

2.4 Aspecten van heroriëntering

Moment van heroriëntatie

‘Uit een onderzoek van ResearchNed blijkt dat de keuze om van opleiding en/of instelling te veranderen vaak op een later moment in het studiejaar wordt genomen. ‘Slechts één tot twee procent van de respondenten in dit onderzoek geeft drie maanden na het begin van de studie al aan van opleiding en/of instelling te zijn veranderd. Het aantal respondenten dat op dit moment al aangeeft te zijn gestopt met de studie (definitief of tijdelijk) ligt aanzienlijk hoger bij acht tot elf procent. Het lijkt er op dat de beslissing om om te zwaaien vaak later in het studiejaar wordt genomen. De beslissing om helemaal te stoppen met studeren wordt echter door ongeveer de helft van de stoppers al relatief vroeg in het studie- jaar genomen’ (‘Studiekeuze en studiesucces’ - ResearchNed, oktober 2009).

Studiekeuzebegeleiding voor de poort en heroriëntering van studenten met onvoldoende studievoortgang focussen in wezen op dezelfde keuzeprocessen.

Toch wordt de begeleider bij het heroriënteren ook geconfronteerd met een aantal unieke aspecten en situaties:

De student heeft reeds ervaring in het hoger onderwijs

Dit brengt met zich mee dat deze student andere vragen heeft voor de begeleider dan bij een eerste studiekeuze het geval is. De student zal zichzelf door de opgedane ervaring wellicht al een beetje beter kennen, bijvoorbeeld weten waar zijn motivatie en interesse (niet) liggen, weten dat hij niet goed is in plannen maar wel in samenwerken, etc.

De student doorliep al eens eerder een studiekeuze(proces) binnen het HO

Dat betekent niet dat het de eerste keer ook ten gronde gebeurde. Misschien is hij die eerste keer niet naar de open dag van de opleiding geweest? Heeft hij niet echt stilgestaan bij de beroepsmogelijkheden na deze opleiding? Of is hij gezwicht onder de druk van vrienden die er ook aan begonnen.

Deze heroriëntatie is nu een tweede kans om het beter aan te pakken. Vaak beseffen heroriënteerders dit ook heel goed. De begeleider doet er in ieder geval goed aan om het verloop van de eerste keuze te bespreken.

Ervaring met ‘kiezen’ kan ook positief zijn: de studiekiezer kent zijn weg al in bijvoorbeeld. websites.

Hij kan de ‘theorie’ over kiezen nu ook al linken aan de praktijk van de opleiding.

De druk vanuit de omgeving is bij een tweede studiekeuze vaak groter.

Ouders stellen vaak financiële voorwaarden. Het leerkrediet en de studietoelage/studiefinanciering kennen beperkingen.

Soms kreeg de studiekiezer een (negatief) bindend studieadvies.

Credits/kwalificaties

Een positief effect kan zijn dat de student credits verwierf voor één of meerdere opleidingsonderdelen.

Sommige heroriënteerders hebben vaker last van faalangst

“Als het de eerste keer niet gelukt is: waarom zou het dan nu wel lukken?”. Dit maakt het nog moeilijker om een keuze te maken.

Remediëring

Soms dient het niet tot heroriëntatie te komen maar kan remediëring genoeg zijn. Als de student echt het gevoel heeft op zijn plaats te zitten kan studiebegeleiding of monitoraat helpen (bijvoorbeeld bijles wiskunde of faalangstraining).

Oorzaken van de studievertraging

De begeleider onderzoekt samen met de kiezer de studie-ervaringen en de oorzaken van de eventuele studievertraging:

Wat is er mis gelopen? Wat ging net goed? Wat zijn jouw sterke en zwakke kanten in deze opleiding/in het hoger onderwijs?

Hoe zit het met motivatie, leercompetenties, sociale en academische integratie etc.?

Was dit het juiste studieniveau of zit de kiezer misschien meer op zijn plaats waar de leerstof praktischer dan wel abstracter is?

Zie ook GoLeWe-document 1.6 d m.b.t. studiestaken (Brochure voor de student en 'Flowchart' voor de begeleider).

Neutraliteit

De begeleider moet informeren over mogelijkheden binnen maar ook buiten de instelling. Zoniet is de informatie eenzijdig en niet neutraal.

Detecteren van de studiekeizers die begeleiding nodig hebben

Studenten die het meest nood hebben aan begeleiding zijn vaak het moeilijkst te bereiken.

Het is belangrijk deze studenten op te volgen en 'vast' te houden via een regelmatige begeleiding.

Andere initiatieven: bijvoorbeeld het opvolgen van afwezigheden, opvolgen van wie niet deelneemt aan examens, etc.

3 Ontwikkeling bij andere hogescholen, universiteiten en externen

De problematiek van de uitval is een veelbesproken onderwerp waar verschillende hogescholen werk van maken. Hieronder volgt een aantal voorbeelden van hogescholen in Nederland die met verschillende middelen proberen een studiekeuzer/student bewuster te laten kiezen zodat aan bovenstaande doelen kan worden gewerkt. Ook zijn er bureaus en instanties die een variatie aan trainingen en cursussen aanbieden ten behoeve van het maken van een bewuste(re) studiekeuze. Hierna volgt een aantal voorbeelden van dergelijke cursussen c.q. trainingen.

3.1 Goede voorbeelden aan hogescholen en universiteiten

De universiteit van Amsterdam en hogeschool van Amsterdam organiseren een cursus genaamd: 'Heroriënteren op je studie?'.

Het Heroriënteringstraject is bedoeld voor studenten die tot de conclusie zijn gekomen dat ze niet de juiste opleiding hebben gekozen (Bron: <http://www.student.uva.nl/asw/actueel.cfm/29E54D26-A686-4FEC-8EF5D774F98D0F0F>).

Tijdens de cursus wordt een intakegesprek gehouden tussen studenten en coach en in dat gesprek wordt besproken hoe het traject voor desbetreffende student eruit komt te zien en of dit traject je meest geschikt is voor die student.

Verder volgt een zelfanalyse, oriëntering op studie en beroep en het onderwijs aan de UvA en/of HvA. Onduidelijk is of ook aandacht wordt besteed aan opleidingen buiten de twee hiervoor genoemde scholen.

De hierboven genoemde onderwerpen worden bij andere hogescholen veelal tijdens het studiekeuzegesprek/intakegesprek aan de orde gesteld (zie ook Studiekeuzegesprekken, wat werkt?).

De intake vindt veelal in de maanden mei/juni plaats waarbij aanmelders worden uitgenodigd door de opleiding. Per hogeschool verschilt de aanpak. Het studiekeuze- of intakegesprek wordt soms telefonisch afgenomen (bijvoorbeeld in het geval van internationale studenten), maar veelal persoonlijk. Sommige scholen organiseren een gehele dag waarbij de student naast een individueel gesprek ook nader kennis maakt met mede-aanmelders en de docenten van de opleiding.

Doel van de intake is het stimuleren van een bewuste studiekeuze en vermindering van uitval.

Op de site van de universiteit van Leiden vind je uitgebreide informatie over een stappenplan ten behoeve van heroriëntering. Zie <http://www.studenten.leidenuniv.nl/ondersteuning/studieproblemen-vertraging/twijfels-studiekeuze/onlinestappenplan2.html>. De site verschaft zeer nuttige en bruikbare informatie.

De Katholieke Universiteit in Leuven heeft de formele richtlijnen rondom heroriëntering reglementair opgenomen, zie bijlage 3. Aanbeveling: laat het instituut een vergelijkbare tekst opnemen in het OER.

3.2 Goed voorbeeld van een externe aanbieder

Via de website Studietalent wordt een heroriënteringscursus aangeboden waarbij op een onafhankelijke wijze wordt onderzocht welke opleiding het beste bij de student past.

Het bureau is niet verbonden aan een hogeschool of universiteit.

Studietalent biedt een heroriëntatietraject aan van vier gesprekken met een gratis intake en schriftelijk eindadvies. Er wordt bekeken wat de student wil en dit wordt afgestemd op zijn mogelijkheden. Verder wordt er onderzocht welke valkuilen er zijn, welke onderwijsvorm gewenst is (hbo of universiteit) en de meeloopmogelijkheden bij toekomstige opleidingen of werkgevers.

(bron: <http://www.studietalent.nl/student-herorienteren.html>)

4 BIJLAGEN

Bijlage 1

Handout powerpointpresentatie workshop conferentie Hasselt

31-05-2011

(Her)oriënteringsbegeleiding in het hoger onderwijs

GoLeWe

Europese Unie

Erasmus Universiteit Rotterdam

Programma

- Welkom
- Voorstellen
- Uitval onder studenten
- Inleiding opdracht
- Groepswork
- Terugkoppeling & conclusie

GoLeWe

Europese Unie

Erasmus Universiteit Rotterdam

Voorstellen

Ingrid Snijders
Ingrid.snijders@hz.nl

- Docent Marketing
- SLC-coördinator
- Projectleider intake
- SLC-er

GoLeWe

Europese Unie

Erasmus Universiteit Rotterdam

Uitval onder studenten

- Persoonlijke omstandigheden
- Sociale integratie
- Meer studenten
- Diversiteit
- Transitie

GoLeWe

Europese Unie

Erasmus Universiteit Rotterdam

Inleiding opdracht

GoLeWe

Europese Unie

Erasmus Universiteit Rotterdam

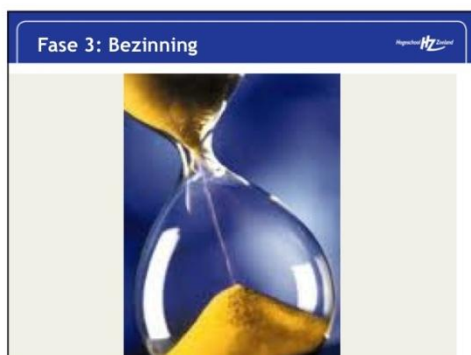
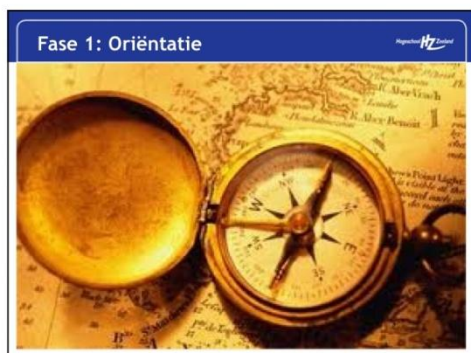
Fase 0: Start

GoLeWe

Europese Unie

Erasmus Universiteit Rotterdam

31-05-2011

- Opdracht**
- Per fase een groep van 4 a 5 personen (gemengd Vlaams/Nederlands)
 - Uitwerking op papier: doel/student/school/middel
 - Tijd: 25 minuten
 - Wat is de optimale begeleiding vanuit de school?
- GoLeWe
- Europese Unie
- Erasmus Universiteit Brussel

31-05-2011

Bijlage 2

Rolbeschrijving studieloopbaancoach (slc'er)

Stimuleren van de competentieontwikkeling, de motivatie voor de opleiding en het beroep, van de sociale integratie en de studievoortgang

- verzamelt uit de resultaten van intakegesprekken informatie over de uitgangspositie van de student;
- begeleidt studenten zowel individueel als groepsgewijs bij professionele ontwikkeling:
 - ondersteunt studenten bij het maken van plannen (POP's), geeft tips over de invulling van het portfolio en de voorbereiding van een portfolio-assessment, voert het portfolio-assessment uit (beoordeelt aan de hand van het portfolio de competentieontwikkeling en het competentieniveau van de student);
 - inspireert student om persoonlijke kwaliteiten en ambities te ontdekken en ermee een de slag te gaan, ondersteunt hem bij het leren leren, helpt hem zich bewust te worden van zijn eigen capaciteiten, eigenschappen en omstandigheden die van belang zijn voor de eigen ontwikkeling en het maken van keuzes, zet hem aan tot het stellen van realistische doelen).
- voert functionerings- en (studie)loopbaanadviesgesprekken met individuele studenten (bewaakt - samen met student - de studievoortgang, adviseert hem bij studiekeuze, studieplanning en loopbaankeuze, signaleert problemen en verwijst hem zo nodig door naar bijvoorbeeld docent, decaan, psycholoog, pastor, studiecoach);
- ondersteunt en adviseert studenten bij de oriëntatie op de arbeids- en stagemarkt;
- adviseert de examencommissie over studievoortgang van de student.

Ontwerpen van programmaonderdelen studieloopbaancoaching

- ontwikkelt (vervaardigt, test, evalueert, reviseert) samen met collega-slc'ers het studiemateriaal binnen het programma studieloopbaancoaching;
- levert bijdragen aan slc'er-handleidingen (docentenhandleidingen);
- draagt bij aan de integratie van leerstofonderdelen binnen de opleidingen.

Organiseren van studieloopbaancoaching

- neemt deel aan het structurele overleg van het academiebrede (en hz-brede) slc'eroverleg;
- neemt zo mogelijk/op verzoek deel aan examencommissievergaderingen en opleidingsoverleggen.

Professionaliseren

- stelt zich periodiek en in voorkomende gevallen op de hoogte van beleidsbeslissingen inzake studieloopbaancoaching;
- neemt deel aan incidentele en langer lopende professionalisering (cursussen, trainingen, studiedagen, intervisie enzovoort);
- verzorgt workshops voor slc'ers in het kader van kennisdeling.

Bijlage 3

Schematische uitwerking van de brainstormsessie behorende bij de workshop: 'Should I stay, or should I go?' heroriënteringsbegeleiding, 8/12/2010, Goleweconferentie Hasselt

	Doel	Middel (instrument)	School	Studiekeizer
Fase 1: Oriëntering (verkenkend)	<ul style="list-style-type: none"> - het doorlopen van het keuzeproces - (hoe kiest de studiekeizer³ op basis van verkenning) – motivatie (wat motiveert mij?) 	<ul style="list-style-type: none"> - begeleiden bij proces door aan te geven welke opties - alternatieven er zijn, wat spreekt de studiekeizer aan en waarom en koppeling tussen interesses, kwaliteiten en mogelijkheden (sterke en zwakke kanten). Stappenplan maken. 	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerking vanuit S.O. en H.O. [bijvoorbeeld met behulp van portfolio] 	<ul style="list-style-type: none"> - verantwoordelijkheid opnemen - zelfkennis (interesses en capaciteiten) - [communicatie naar de studiekeizer van belang om bovenstaande op te nemen]
	<ul style="list-style-type: none"> - slaagcijfers eerstejaars - uitval verlagen - studievoortgang bevorderen 	<ul style="list-style-type: none"> - oriënteringsbeleid start in S.O. en loopt door in H.O. en in de keuze van een loopbaan - eenduidige informatie 	<ul style="list-style-type: none"> - studenten uitdagen [door..] - S.O. werk maken van motiveren - Leerlijn leren leren en zo naar studiekeuze - H.O. formuleren eenduidig wat er verwacht wordt van de instromer en de inhoud van de opleiding - De autoriteit van deskundige leerkrachten/ kennen leerkrachten opleidingen in het H.O. 	<ul style="list-style-type: none"> - ouders (steun, ontbreken)[stimulans vanuit school/hoe ouders bereiken en dit overbrengen?] - motivatie[is hopelijk aanwezig in meer of mindere mate. Hoe kan de school motiveren?] - waar sta ik tegenover de mensen die slagen in deze opleiding [stimulans om de studiekeizer zichzelf deze vraag te stellen. Waar licht dit initiatief? Wat houdt dit in voor de begeleiding vanuit

³ Studiekeizer = kan een leerling zijn, aspirant student of student zijn

	Doel	Middel (instrument)	School	Studiekiezer
	<ul style="list-style-type: none"> o alle groepen kansen geven o gehele loopbaan S.O. bekijken voor ze naar H.O. gaan 	<ul style="list-style-type: none"> - CLB / testen – peilingsproeven [hier graag feedback op] 		school?] <ul style="list-style-type: none"> - [Portfolio (verder) aanleggen t.b.v. persoonlijke en professionele ontwikkeling][geeft input voor slc/slb-gesprekken]
Fase 2: Keuzemoment (besluitvormend)	<ul style="list-style-type: none"> - (juiste) studiekeuze of beroepskeuze (orientatie <u>voor</u> de poort [dit stond bij school]): - competenties - interesse - jezelf-opleiding (vergelijk) 	<ul style="list-style-type: none"> - alumni - gesprekken - oriëntatieproeven [(beroepskeuzetest Icares, ...)] - samenwerking met derden bijvoorbeeld CLB, S.O., ... [faciliteren!!] 	<ul style="list-style-type: none"> - objectieve [en heldere] communicatie [d.m.v. ... vergelijk met hoe leert een student (veel zaken tegelijk, wanneer heeft het nut voor de student?)] 	<ul style="list-style-type: none"> - Keuzeprocess - Reflectie - zelfbetrokkenheid
	<ul style="list-style-type: none"> - academische integratie 		<ul style="list-style-type: none"> - meeleefdag - Groepsgevoel creëren door:... 	<ul style="list-style-type: none"> - [deelname/openheid]
Fase 3: Bezinning (overpeinzing/beraad)	<ul style="list-style-type: none"> - bevestiging zoeken 	<ul style="list-style-type: none"> - gesprekken - positieve en negatieve elementen - lemo test - aanspreekpersoon/dienst - brochures 	<ul style="list-style-type: none"> - studiebegeleider - informeren - studentendecaan - in het belang van de student meedenken 	<ul style="list-style-type: none"> - behoefte aan informatie (brochures, internet, aanspreekpunten op of buiten school - studentgesprek medestudenten en ouders, andere meningen, bevestiging - zelfreflectie (positieve of negatieve elementen) (d.m.v. hulp van begeleiders school)
	<ul style="list-style-type: none"> - verder zoeken, andere keuzes bekijken (alternatieven) 	<ul style="list-style-type: none"> - lemo test - aanspreekpersoon/dienst - brochures 	<ul style="list-style-type: none"> - studiebegeleider - informeren - studentendecaan 	<ul style="list-style-type: none"> - behoefte aan informatie (brochures, internet,

	Doel	Middel (instrument)	School	Studiekeizer
			<ul style="list-style-type: none"> - in het belang van de student meedenken - [samenwerking van aanspreekpunt student en decaan] 	aanspreekpunten op of buiten school <ul style="list-style-type: none"> - studentgesprek medestudenten en ouders, andere meningen, bevestiging - zelfreflectie (positieve of negatieve elementen) (d.m.v. hulp van begeleiders school)
	<ul style="list-style-type: none"> - vroeger opsporen van twijfelende studenten 	<ul style="list-style-type: none"> - [hier maandag verder over praten. Lijkt me een cruciaal punt] 		
Fase 4: Stay or go? (besluit)	<ul style="list-style-type: none"> - passende keuze - hoger doel = welbevinden 	<ul style="list-style-type: none"> - Lemo - Studiekeuzetest - Infobrochures - Websites - Contactpersonen - Voortgangsgesprekken - Leertrajectbegeleiding - Studiebegeleidingsdienst - Studiekeuze 1-2-3 - Icares/zobest 	<ul style="list-style-type: none"> - ouders? [d.m.v. ouderavonden, informatie vanuit school – geen gegevens over student] - Studievoortgang bewaken - Pro-actieve houding [vastleggen in functiebeschrijving, sctiviteit vanuit opleidingsteam] - Na examens een uitnodiging [opnemen in processen] - Detectie van risico-studenten [opnemen in slc-agenda/taken] - Informeren [specificeren waarover en wanneer] - Begeleidingsgesprek 	<ul style="list-style-type: none"> - zelfreflectie/talenten - knoop doorhakken - zich informeren - eigen initiatief - (goede) motivatie en doorzettingsvermogen

	Doel	Middel (instrument)	School	Studiekiezer
			(zelfreflectie op gang brengen, oorzaak twijfels traceren, waar ben je goed in, toekomstbeeld, verwachting opleiding en beroep, steun omgeving inventariseren) [Hoe?] - Inzet personeel en middelen - Binnen opleiding (studieloopbaancoach , studentenbegeleider) en centraal	

Bijlage 4

De formele richtlijnen rondom heroriëntering van de Katholieke Universiteit Leuven

1. Heroriëntering tussen opleidingen

1.1 Algemeen reglement

zie artikel 1.3.1.3. Wijziging van opleiding en heroriëntering vanuit een andere instelling, onder [Afdeling 1.3 Wijziging van studiecontract](#)

1.2 Concreet

Bij heroriëntering verandert de student van richting/optie via de centrale registratie.

1.2.1 Heroriëntering vóór de januarizittijd

- Alle geboekte opleidingsonderdelen van de originele richting/optie worden geannuleerd.
- De student stelt via het ISP een volledig nieuw programma samen voor de nieuwe richting/optie en vraagt eventueel opnieuw (deel)vrijstellingen aan.

1.2.2 Heroriëntering vanaf de januarizittijd

1.2.2.1. Originele richting/optie

- Alle opleidingsonderdelen van het eerste semester blijven behouden binnen de context van de originele richting/optie

Zij tellen niet meer mee voor de evaluatie van het programmajaar van de nieuwe opleiding, tenzij ze ook in dit nieuwe programma voorkomen

Voor de opleidingsonderdelen waarvoor een positief examenresultaat (minimum 10/20) werd behaald, worden op vraag van de student, afzonderlijke creditattesten afgeleverd

De student betaalt studiegeld voor de reeds geconsumeerde studiepunten

- Alle opleidingsonderdelen van het tweede semester en de jaarvakken, zelfs indien er reeds een tussentijds resultaat werd behaald in de januarizittijd, zullen geannuleerd worden;

1.2.2.2. Nieuwe richting/optie

- Opleidingsonderdelen van het tweede semester en jaarvakken kunnen opnieuw opgenomen worden in de nieuwe richting/optie.
- Voor opleidingsonderdelen van het eerste semester (zowel keuze als plicht) die identiek zijn tussen beide richtingen/opties wordt het resultaat in de nieuwe richting/optie overgenomen, nadat de ISP verantwoordelijke deze opleidingsonderdelen opnieuw heeft geboekt in de nieuwe richting (noot: enkel voor de tweede bachelor IW bestaat hierop een uitzondering).
- Voor opleidingsonderdelen van het eerste semester (zowel keuze als plicht) die gelijkaardig zijn tussen beide richtingen/opties kan een vrijstelling verleend worden binnen de nieuwe richting/optie.
- Opleidingsonderdelen van het eerste semester (zowel keuze als plicht) die geen enkele overeenkomst vertonen tussen beide richtingen/opties,

kunnen niet meer door de student opgenomen worden voor de junizittijd en zullen resulteren in een onvolledig programma. De student blijft voltijds geregistreerd.

Kunnen wel nog, ten alle tijde, door de faculteit in het programma van de student worden opgenomen. Hierbij heeft de faculteit de keuze:

Om dit vóór de juni zittijd te doen waardoor er eventueel een extra examenmoment moet ingelast worden om de student in juni examen af te kunnen laten leggen van een eerste semestervak

Om dit pas voor de septemberzittijd te doen waardoor de student dat jaar wel slechts één examenkans heeft, namelijk in september. Eens vastgelegd, moeten deze studenten een examen afleggen voor het gekozen opleidingsonderdeel. Het is niet toegestaan om dit opleidingsonderdeel net vóór de examenperiode opnieuw te annuleren.

De student betaalt 2.5€ per studiepunt wanneer het totaal (eventueel resterende studiepunten uit de originele opleiding + studiepunten uit de nieuwe opleiding) 66 studiepunten overschrijdt.
(bron: http://www.kuleuven.be/onderwijs/isp/index_herorientering.html)

Bijlage 5 SYNOPSIS

HZ-Kwaliteitslabel

- * De synopsis voldoet aan de kwaliteitseisen
- ** De synopsis én de studentenhandleiding voldoen aan de eisen ☐
- *** De synopsis, de studentenhandleiding én de docentenhandleiding voldoen aan de eisen ☐
- **** De synopsis, de studentenhandleiding, de docentenhandleiding voldoen aan de eisen én de cursus geadopteerd door het beroepenveld. ☐

Algemene gegevens	
Academie	Academie voor Economie
Opleiding	BE, CE, IBMS, CO, MER en HRM
EC	2.5
Cursuscode	CU0
Titel van de cursus	Professionele Oriëntatie, SLC-gedeelte
Niveau	P
Cursusjaar	2011-2012
Deelnemers	havo-mbo-vwo
Studiejaar - semester	Jaar 1, semester 1
Omschrijving op rooster	ProfessOr
Opleidingscoördinator	Luc Meerschaert (BE) Niels Schieman (MER, HRM) Erik van den Dobbelsteen (CE) Johan Weggemans (IBMS) Roel Pijpers (CO)
Ontwikkelteam	Noortje van Glabbeek (dienst Onderwijs) Marjolein van Noort Carien du Pon Ingrid Snijders

Cursusbeschrijving	
1 Beroepskader en/of beroepssituatie	<p>Voordat je je bij de HZ inschreef, heb je je georiënteerd op de opleiding. Je bezocht open dagen, nam deel aan meeloopdagen, voerde gesprekken met leraren, studiebegeleiders en mentoren van je vooropleiding. Misschien liep je zelfs al stage, sprak je met HZ-studenten of bezocht je bedrijven. Op grond van alle verzamelde informatie over opleiding en beroep en je eigen wensen koos je uiteindelijk voor deze opleiding. En nu ben je student aan Hogeschool Zeeland (HZ). Je hebt de mouwen opgestroopt en staat in de startblokken om aan de slag te gaan met je studie. Er staat een docententeam klaar om je daarbij te helpen.</p> <p>Dat team legt je bij de start van het eerste semester meteen twee vragen voor. Je mag er een heel semester over doen om ze te beantwoorden. We verwachten aan het eind van het eerste semester wel een gedegen en goed onderbouwd antwoord. Het gaat om de volgende vragen:</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p>1. Past het beroep bij mij?</p> <p>2. Past de opleiding bij mij?</p> </div> <p>We kunnen ons goed voorstellen dat je je afvraagt waarom je een heel semester mag besteden aan de beantwoording van deze ogenschijnlijk eenvoudige vragen. Natuurlijk – zul je zeggen - past het beroep bij mij. Natuurlijk past de opleiding bij mij. Ik heb er immers welbewust voor gekozen en ik ga ervoor!</p> <p>Ondanks de goede voorbereiding zijn er toch elk jaar studenten die er in de loop van het eerste semester achterkomen dat de opleiding toch niet helemaal bij hun dromen, wensen en ambities aansluit en die van de bezoeken aan het werkveld niet erg</p>

	<p>enthousiast worden. Zij ontdekken gaandeweg dat een andere opleiding beter bij hen past. En daar is helemaal niets mis mee. Sterker nog: hoe eerder je dat ontdekt, hoe beter eigenlijk.</p> <p>Je begrijpt dan ook dat je de vragen <i>past het beroep bij mij?</i> en <i>past de opleiding bij mij?</i> niet kunt beantwoorden met een simpel <i>ja</i> of <i>nee</i>, maar dat je je antwoord goed moet onderbouwen.</p> <p>Om een idee te krijgen waar je eigenlijk naartoe moet groeien, is het handig als je iets weet van het toekomstige werkveld. Je kunt er niet vroeg genoeg in de opleiding kennis mee maken. Natuurlijk voer je tijdens je opleiding nogal wat opdrachten en projecten uit waarbij je informatie en gegevens verzamelt in het werkveld zoals tijdens excursies en gastcolleges.</p>
<p>2</p> <p>Inhoud van de cursus</p>	<p>In de cursus <i>Professionele Oriëntatie</i> voer je opdrachten uit die je helpen een goed beeld te krijgen van het werkveld van het toekomstig beroepenveld. Zo organiseer je zelf een excursie naar bedrijven in jouw branche, je neemt deel aan een excursie, je woont een lezing bij waarbij mensen uit het bedrijfsleven vertellen wat ze als afgestudeerd BBA'er /professional doen en wat je ervoor moet weten en kunnen en welke persoonlijke eigenschappen belangrijk zijn voor het uitoefenen van de functie. Daarnaast oefen je enkele vaardigheden die je nodig hebt om producten van het vereiste niveau op te leveren. Je leert onder andere professioneel presenteren, brieven en verslagen schrijven, samenwerken, systematisch problemen aanpakken, informatie verzamelen en plannen. Deze vaardigheden heb je nodig om in de beroepspraktijk succesvol te kunnen zijn.</p> <p>Na afloop van de cursus <i>Professionele Oriëntatie</i> heb je een zodanig beeld van je opleiding en het toekomstige beroep gekregen dat je volmondig kunt bevestigen dat je de juiste opleiding gekozen hebt. Of niet natuurlijk. In het eerste geval kun je gericht aan de slag met je studie en je in vier jaar tijd ontwikkelen tot competent BBA'er. Mocht blijken dat je een verkeerde studie hebt gekozen, dan kun je in overleg met je sl'er overstappen naar een opleiding die beter bij je past.</p>
<p>3</p> <p>Competenties (C) en deeltaken (Dt)</p> <ul style="list-style-type: none"> • maximaal 3 competenties <p>Leerdoelen (Ld) in termen van kennis (K), vaardigheden (V) en persoonskenmerken (P)</p> <ul style="list-style-type: none"> • maximaal 3 per deeltaak 	<p>C1 Je kunt reflecteren op je eigen ervaringen en ontwikkelingen en je kunt hierover communiceren met de bij de individuele loopbaan betrokken partijen.</p> <p>Dt1.1 Je maakt op verantwoorde wijze studie- en beroepskeuzes.</p> <p>Ld1.1.1 Je kunt beschrijven wie je bent, wat je kunt en wat je wilt.</p> <p>Ld1.1.2 Je kunt aangeven of de gekozen opleiding past bij je wensen en capaciteiten.</p> <p>Ld1.1.3 Je kunt daartoe gerichte informatie verzamelen en verwerken.</p> <p>DT1.3 Je neemt verantwoordelijkheid voor je eigen studievoortgang.</p> <p>LD1.3.1 Je kunt een studieplanning maken.</p> <p>LD1.3.2 Je kunt gerichte actie ondernemen om je planningsvaardigheden te verbeteren, doordat je hebt geoefend met het opzetten van bijvoorbeeld een mijlpalenplan dat toepasbaar is op je studie en andere (huiswerk)projecten.</p> <p>DT1.4 Je kunt een sociaal netwerk inzetten</p> <p>LD1.4.1 Je kunt aangeven wie je waarmee kan helpen.</p> <p>LD1.4.2 Je kunt hulp bijtijds inroepen.</p>
<p>4</p> <p>Cruciale leervaardigheden</p>	<p>http://www.golewe.eu/main.aspx?c=GOESTING&n=500749</p>

	 <p><i>Als een rode draad erdoorheen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Motivatie • Zelfvertrouwen • Taal <p><i>Zelfkennis door het opstellen van een cv, advertentieanalyse (kernkwadrant), mijlpalenplan</i> <i>Samenwerken bij het organiseren van een excursie</i> <i>Concretiseren door keuzes te maken in wat je leuk vindt aan verschillende beroepen</i></p> <p><i>Zelfsturing als gevolg van de opdrachten uit het portfolio en de daaropvolgende slc-gesprekken</i></p> <p>Leervaardigheid 3: analyseren, relateren, structureren. Leervaardigheid 5: kritisch verwerken. Je begint niet lukraak aan de opleiding en je doorloopt ook niet simpelweg alle semesters van 1 tot en met 8. Je oriënteert je op de opleiding en het beroep, je verzamelt informatie om een idee te krijgen van de inhoud van de opleiding en het latere beroep. Om wat voor soort beroepen gaat het eigenlijk? Wat doe je in die beroepen en wat moet je ervoor kunnen? Je vraagt je af of het beroep en de opleiding wat voor je is. Je formuleert en onderbouwt je mening en gaat erover in discussie met medestudenten, docenten en je studieloopbaancoach. Je zoekt aanvullende informatiebronnen en je ordent de gevonden informatie zodanig logisch dat je deze gemakkelijk aan anderen kunt presenteren.</p>
<p>5 Inhoud van de toetsen</p>	<p>Portfolio met opdrachten. Het portfolio dient als middel om tijdens het slc-gesprek te bespreken wat je motivatie is voor de opleiding en wat je ervan verwacht. Uit een aantal opdrachten (zie reader <u>Professionele Oriëntatie blijkt</u> waar je tegenaan zou kunnen lopen tijdens je verdere persoonlijke en/of professionele ontwikkeling tijdens en na je studie. Je studieloopbaancoach kan je helpen hieraan te werken.</p>
<p>6 Beoordelingseisen per toets (criteria op beoordelingsformulier)</p>	<p>Portfolio; het portfolio is authentiek, volledig, relevant, begrijpelijk en toegankelijk.</p>
<p>7 Planning van de toetsen</p>	<p>Toelichting: Onderstaande matrix bevat het aantal lesweken per semester inclusief toetsweken en projectweken en exclusief vakantieweken. Noem in onderstaande matrix de summatieve toetsen (zie rubriek 5). - Markeer deze in de desbetreffende lesweek in rood. - Geef in grijs aan waar de student contactactiviteiten uitvoert, die verband houden met de toets. - Controleer of het <u>aantal</u> en de <u>soort</u> toetsen corresponderen met hetgeen is beschreven in het HZ-toetsbeleid</p> <p><u>Om de week vinden er bijeenkomsten plaats en dan dien je een opdracht af te ronden en dat in je portfolio op te slaan. Na elke toetsperiode vindt een slc-gesprek plaats.</u></p>

	<p>waarbij naast de studievoortgang het portfolio wordt besproken. Er bestaan geen piekbelastingen indien per week wordt gewerkt aan de opdrachten ten behoeve van het portfolio.</p> <p><u>Herkansing:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Herkansing is mogelijk in het daaropvolgende jaar de cursus te volgen, daar het deels gaat om een groepsproces en feedback van elkaar.
9 Gebruik van portfolio	<p>Wekelijks of om de week vinden er klassikale bijeenkomsten plaats. In deze bijeenkomsten wissel je met medestudenten en je studieloopbaancoach van gedachten over opleiding en beroep. Je bespreekt met elkaar welke documenten je in het portfolio opneemt en waarom. Daarnaast is er een individueel begeleidingstraject voorzien. Je coach nodigt je na de toetsperioden uit voor een individueel gesprek om de je studievoortgang te bespreken. Vanzelfsprekend kun je met de coach afspraken maken voor aanvullende gesprekken.</p>
10 Studiebelasting en studielastspread	<p>7 x 1,5 contacturen en 17 zelfstudie-uren + de individuele slc-gesprekken. In de contacturen werk je aan opdrachten. Deze bespreek je met medestudenten en studieloopbaancoach. Je neemt deel aan excursies en bezoekt gastlezingen. In de zelfstudie-uren bereid je je voor op de activiteiten, je werkt opdrachten uit en stelt je portfolio samen.</p> <p>De activiteiten zijn evenwichtig over de weken gespreid. Er zijn geen piekbelastingen te verwachten als je wekelijks aan je activiteiten werkt. Het portfolio rolt er dan automatisch uit.</p>
11 Werkvormen • afgeleid van ISP-model • 3 essentiële werkvormen met voorbeelden van inzet ervan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Excursies naar bedrijven organiseren en leiden. Excursies helpen je een beter beeld te vormen van het werkveld en de rol van de BBA'er daarin. Het leuke eraan is dat je de excursie zelf mag organiseren. Je hoeft dit niet alleen te doen. Je werkt in groepen die je zelf mag samenstellen. Zo oefen je ook nog eens je communicatieve vaardigheden. Je kunt daarbij denken aan het houden van presentaties, het schrijven van verslagen en samenwerken. 2. Gesprekken voeren met ervaren beroepsbeoefenaars tijdens gastlezingen, terugkomdagen en excursies. Op terugkomdagen, bij excursies en bij gastlezingen raak je in gesprek met mensen uit de praktijk. Deze gesprekken bereid je voor zodat je er het maximale uit kunt halen. Na afloop ga je altijd na in hoeverre je antwoorden hebt gekregen op je vragen en je bepaalt op welke manier je alsnog de ontbrekende informatie gaat verzamelen.
12 Voorbeelden van opdrachten • Concrete toepassing van KVP en leervaardigheden	<p>Zoek informatie over je toekomstige beroep:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zoek informatie over ten minste drie verschillende voor jouw beroep relevante hbo-functies. - Noteer bij elke functie de bron volgens een standaard notatiewijze. - Noteer bij elke functie de taken die de hbo'er uitvoert. - Beschrijf van elke functie twee taken zo duidelijk mogelijk. - Noteer bij elke taak de benodigde KVP's. - Beoordeel in hoeverre jij al over deze KVP's beschikt. - Geef telkens voorbeelden van bewijzen. - Documenteer deze in je portfolio. <p>Organiseer een excursie naar een relevant bedrijf.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stel groepen samen en schrijf een excursieplan. - Voer de excursie volgens plan uit. - Evalueer de excursie en ook die van de andere groepen. <p>Beoordeel de excursies (wat sprak je aan, wat had je nog meer willen weten, hoe ga je deze informatie verzamelen?) <i>Toelichting:</i></p>
13 Samenhang met andere cursussen	<p>De oriëntatie op beroep en opleiding veronderstelt dat je niet alleen gesprekken voert over opleiding en beroep met je studieloopbaancoach, maar ook met de docenten van andere cursussen. In de parallel lopende cursussen van je opleiding verzamel je informatie om de beide kernvragen uit de reader van Professionele Oriëntatie te</p>

	kunnen beantwoorden. Ook de planning van studieactiviteiten beperkt zich niet tot de cursus Professionele Oriëntatie maar strekt zich uit over alle activiteiten in alle cursussen van het eerste semester.
14 Studentmaterialen	<p>Glabbeek, Noortje van (2009), <i>Succesvol studeren, communiceren en onderzoeken. Alfabetisch naslagwerk voor het hoger onderwijs</i>, Amsterdam: Pearson Education Benelux.</p> <p>Reader Professionele Oriëntatie</p>
15 Docentmaterialen	<p>Dienst Onderwijs (2011), <i>Studieloopbaancoaching. Beleidsnotitie</i>, Vlissingen: Hogeschool Zeeland.</p> <p>Reader Professionele Oriëntatie.</p> <p>Glabbeek, Noortje van (2009), <i>Succesvol studeren, communiceren en onderzoeken. Alfabetisch naslagwerk voor het hoger onderwijs</i>, Amsterdam: Pearson Education Benelux.</p> <p>Vercouteren, Ellen (2011), http://golewe.co-learning.net/</p>
16 Kwaliteits- management	<p>Na afloop van het semester wordt de cursus als volgt geëvalueerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - er volgt een schriftelijke (kwaliteits)enquête - de resultaten van de schriftelijke enquêtes worden bij de opleidingscommissie besproken. Daar kunnen twee afgevaardigde studenten van de klas (aanvullende) punten inbrengen. Die worden besproken en acties worden afgesproken en genotuleerd. - De terugkoppeling van (verbeter)acties vindt plaats in de volgende opleidingscommissievergadering. De notulen zijn voor studenten toegankelijk. In het opleidingsteamoverleg worden de notulen en (verbeter)acties eveneens besproken.

Bijlage 6

Hierna volgen de powerpointpresentatie van de slotconferentie, de kaartjes die men kon gebruiken om een redeneerketen mee te maken en een voorbeeld van zo'n redeneerketen

Slotconferentie Goesting in Leren en Werken

Antwerpen, 20 mei 2011

Studiekeuzebegeleiding in het HO De medewerkers

- Monique Bartholomeus, Intern pedagogisch begeleider
Instituut Heilig Graf Turnhout
monique.bartholomeus@heilig-graf.be
- Elke Denoo, Projectmedewerker Golewe
Plantijn Hogeschool van de Provincie Antwerpen
elke.denoo@plantijn.be
- Brenda Goossens, Projectmedewerker Golewe
KAHO Sint-Lieven
brenda.goossens@kahosl.be
- Ingrid Snijders, Docent Marketing & coördinator studieloopbaanbegeleiding
Academie voor Economie
Hogeschool Zeeland
ingrid.snijders@hgz.nl

Europese Unie

Golewe

Training
Maak kennis
Hedendaagse
Hogescholen

Studiekeuzebegeleiding in het HO En ook ...

- Wouter Bos
- Mascha Lommertzen

Europese Unie

Golewe

Training
Maak kennis
Hedendaagse
Hogescholen

Studiekeuzebegeleiding in het HO Onze producten

- Scenario voor studiekeuzebegeleiding aan de hogeschool
- Draaiboek voor studiekeuzebegeleiding
- Gids voor begeleiding bij (her)oriëntering in het hoger onderwijs

Europese Unie

Golewe

Training
Maak kennis
Hedendaagse
Hogescholen

Studiekeuzebegeleiding in het HO Onze producten

- Brochure 'Stoppen met je opleiding'
- Draaiboek voor opzetten van een loopbaancentrum/oriëntatieloket aan de hogeschool

Europese Unie

Golewe

Training
Maak kennis
Hedendaagse
Hogescholen

Studiekeuzebegeleiding in het HO Workshop

- Opdracht 'Redeneerketen'

Europese Unie

Golewe

Training
Maak kennis
Hedendaagse
Hogescholen

Slotconferentie Goesting in Leren en Werken

Antwerpen, 20 mei 2011

Mission possible?

➤ Voorbeeld van een redeneerketen uit een presentatie tijdens de masterclass SKG

Europese Unie
GoLeWe
Vrijheid, Mensenrechten, Nederland 12

Universiteit Utrecht, Liberal Arts and Sciences

MasterClass Studiekeuzegesprekken 15 oktober 2010

Studiekeuzebegeleiding in het HO

Uw eigen redeneerketen maken

MasterClass Studiekeuzegesprekken 15 oktober 2010

Europese Unie
GoLeWe
Vrijheid, Mensenrechten, Nederland 12

Mission possible?

Studiekeuzebegeleiding in het HO

➤ Conclusie & Opmerkingen

Europese Unie
GoLeWe
Vrijheid, Mensenrechten, Nederland 12

Vragen?

Bedankt voor uw aandacht!

Europese Unie
GoLeWe
Vrijheid, Mensenrechten, Nederland 12

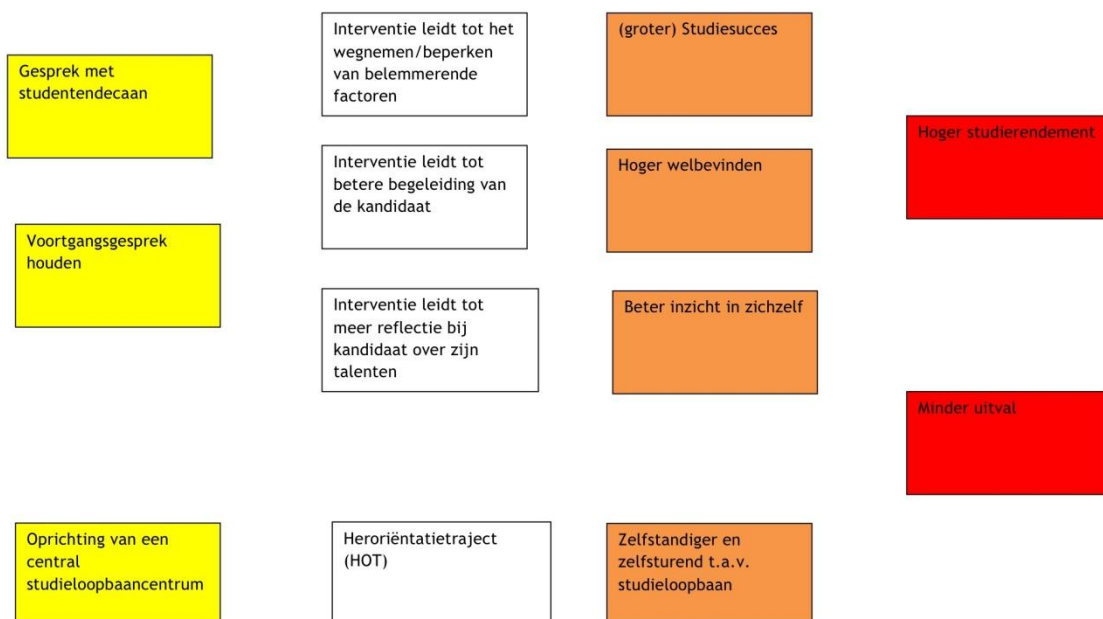
Europese Unie
GoLeWe
Vrijheid, Mensenrechten, Nederland 12

Eerder behaalde studieresultaten bevrage	Gesprek met studentendecaan	Uitnodigen voor een exitgesprek
Infodag/open dag aanbieden	Belangstellingstoets op het internet invullen	Begeleider heeft gesprek met student over te ondernemen stappen in het studiekeuzeproces
Via een werkblad/checklist peilen naar kennis over opleiding	Studiekeuze bevrage over hoeveel de keuze voor een opleiding te maken heeft met invloeden van buitenaf	De student stimuleren tot activiteit in het keuzeproces
Bevrage of de studiekeuze in zijn toekomstige baan leiding zou willen geven	Lemo- test laten afleggen	Website over opleidingen raadplegen
Informatie over studietoelagen/studiefinanciering geven	Risicofactoren in kaart brengen door vragenlijst bij inschrijving	Meeloopdag organiseren
Geprofessionaliseerde studiekeuzebegeleiders aanstellen	Lokale samenwerking tussen hoger en secundair onderwijs	Werken aan profilering van de dienst studiekeuzebegeleiding
Gemeenschappelijke gedragscode instellen voor informatie over studieaanbod	Voortgangsgesprek houden	
Informatie aan ouders geven	Gebruik portfolio	Intake/studiekeuzegesprek houden
Snuffelstage aanbieden	Gezamenlijke startdag van de opleiding	Verplichte vooraanmelding
Oprichting van een centraal studieloopbaancentrum	Testen (interesse, IQ) afnemen	(Bijspijker)cursussen en trainingen (faalangst, assertiviteit) aanbieden
Brochures met algemene informatie over opleidingen aanbieden (los van de instellingen)		

[illegible]

Minder uitval	Hoger studierendement	Beeld krijgen van de redenen van studie-uitval
Concurrentievoordeel/PR	Gerichte instroom	Financieel voordeel
Werken aan een betere samenleving		

Interventie leidt tot meer reflectie bij de kandidaat over zijn competenties	Interventie leidt tot motivatie voor de opleiding	Interventie leidt tot een beter beeld van de opleiding
Interventie leidt tot enthousiasme voor de opleiding	Interventie leidt tot beeld van redenen voor studie-uitval	Interventie leidt tot studie-staken
Interventie leidt tot meer reflectie bij kandidaat over zijn motivatie	Interventie leidt ertoe dat PR en informatie worden gescheiden	Interventie biedt mogelijkheid tot onthaalgesprek voor de studie
Interventie leidt tot meer reflectie bij kandidaat over zijn interesses	Interventie leidt tot meer reflectie bij kandidaat over zijn talenten	Interventie leidt tot zelfsturing van het studiekeuzeproces
Interventie leidt tot besef over het financiële plaatje van studeren	Interventie leidt tot meer reflectie over de invloed van anderen (bijvoorbeeld ouders, media etc.)	Interventie leidt tot kristalliseren van verzamelde informatie
Interventie leidt tot verkenning	Interventie leidt tot actieve deelname aan het studiekeuzeproces	Interventie leidt tot meer reflectie voor aanvang van de studie
Interventie leidt tot 'ervaren' van het H.O.	Interventie leidt tot betere begeleiding van de kandidaat	Interventie leidt tot academische integratie
Interventie leidt tot heroriëntering	Interventie leidt ertoe dat SO/VO en HO elkaar beter leren kennen	Interventie leidt ertoe dat de kandidaat een beeld krijgt van studiekeuzebegeleiding
Interventie leidt tot het wegnemen/beperken van belemmerende factoren bij de studie	Interventie leidt tot borging van verschillende doelgroepen (functiebeperking, topsport, werkstudenten etc.)	Interventie leidt tot vroege heroriëntering

Bronnen

Buglear, J. (2009) 'Logging in and dropping out: exploring student non-completion in higher education using electronic footprint analysis', *Journal of Further and Higher Education*, 33: 4, 381 – 393

Bunting, I.A. (2004) 'Student retention: a macro perspective from South Africa. In *Retention and success in Higher Education*, ed M. Yorke & B. Longden, 16 – 31 Maidenhead: Open University Press

Crosling, G., Heagney, M. (2009), 'Improving student retention in higher education', *Australian Universities' Review*, 51 (2), 9 – 18

Davies, R., Elias P. (2003) 'Dropping out: a study of early leavers from Higher Education' London: Department for Education and Skills

Hussey, T., Smith, P. (2010), 'Transitions in higher education', *Innovations in Education and Teaching International*, 47 (2), 155 – 164

Jamelske, E. (2008), 'Measuring the impact of a university first-year experience program on student GPA and retention', *Higher Education*, 57, 373 – 391

Jones, R. (2008), 'Widening Participation – Student retention and success', *Research Synthesis for the Higher Education Academy*

Presscot, A. & Simpson E. (2004) 'Effective student motivation commences with resolving 'dissatisfiers'' *Journal of Further and Higher Education* 28, 3: 247 – 59

Warps, J, Hogeling, L, Pass, J & Bruks, D (2009) 'Studiekeuze en studiesucces: een selectie van gegevens uit de startmonitor over studiekeuze, studieuitval en studiesucces in het hoger onderwijs' *ResearchNed Nijmegen*, een onderzoek in opdracht van SURF – Studiekeuze 123

Smith, J.P. & Naylor R.A. (2001) 'Dropping out of university: a statistical analysis of the probability of withdrawal for UK students' *Journal of the Royal Statistical Society Series A* 164, 2: 389 – 405

Snijders, I. (2011) 'Loyale studenten in beeld; een onderzoek naar factoren die loyaliteit van Hbo-studenten beïnvloeden' *Masterthesis Managementwetenschappen Open Universiteit Nederland*

Links

Goleweb www.goleweb.be

HBO Raad Vereniging voor hogescholen (2009) <http://www.hbo-raad.nl/home/29/473>

Icares (2011) <http://www.icares.nl/nl/studiekeuze>

SLO Nationaal Expertisecentrum leerplanontwikkeling <http://loopbaanleren.slo.nl/>

Stichting Studiekeuze 123 (2009 – 2010) www.studiekeuze123.nl

Studiesucces (2011) <http://www.studiesuccesho.nl/achtergrond/academische-omgeving/integratie/>

Studietalent (2011) <http://www.studietalent.nl/student-herorienteren.html>

Universiteit van Amsterdam <http://www.student.uva.nl/asw/actueel.cfm/29E54D26-A686-4FEC-8EF5D774F98D0F0F>

Universiteit Leiden (2010) <http://www.studenten.leidenuniv.nl/ondersteuning/studieproblemen-vertraging/twijfels-studiekeuze/onlinestappenplan2.html>

Bijlagen

- 1: Hand-out powerpointpresentatie workshop Conferentie Hasselt
- 2: Functiebeschrijving studieloopbaancoach
- 3: Uitwerking input workshop Hasselt
- 4: De formele richtlijnen rondom heroriëntering van de Katholieke Universiteit Leuven
- 5: Synopsis cursus 'Professionele Oriëntatie
- 6: Powerpointpresentatie en redeneerkaartjes slotconferentie Antwerpen